

Sveučilište u Zagrebu

PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKI FAKULTET
Kemijski odsjek

Prirodni spojevi kao inhibitori kolinesteraze izolirani iz morskih organizama

L. W. K. Moodie, K. Sepčić, T. Turk, R. Frangež, J. Svenson, *Nat. Prod. Rep.* **36** (2019) 1053–1092.

Matea Laučan

Kemijski seminar 1

Doktorski studij Kemija, smjer: Organska kemija

Zagreb, 2025. godina

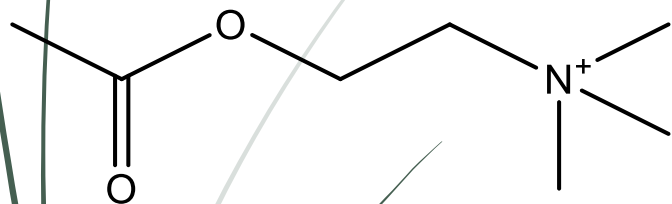
Sadržaj

- Kolinergički sustav
- Trenutno korišteni inhibitori kolinesteraze u terapiji
- Izazovi pri otkrivanju lijekova
- *In vitro* testovi
- Prirodni inhibitori kolinesteraze dobiveni iz morskih izvora
- Zaključak

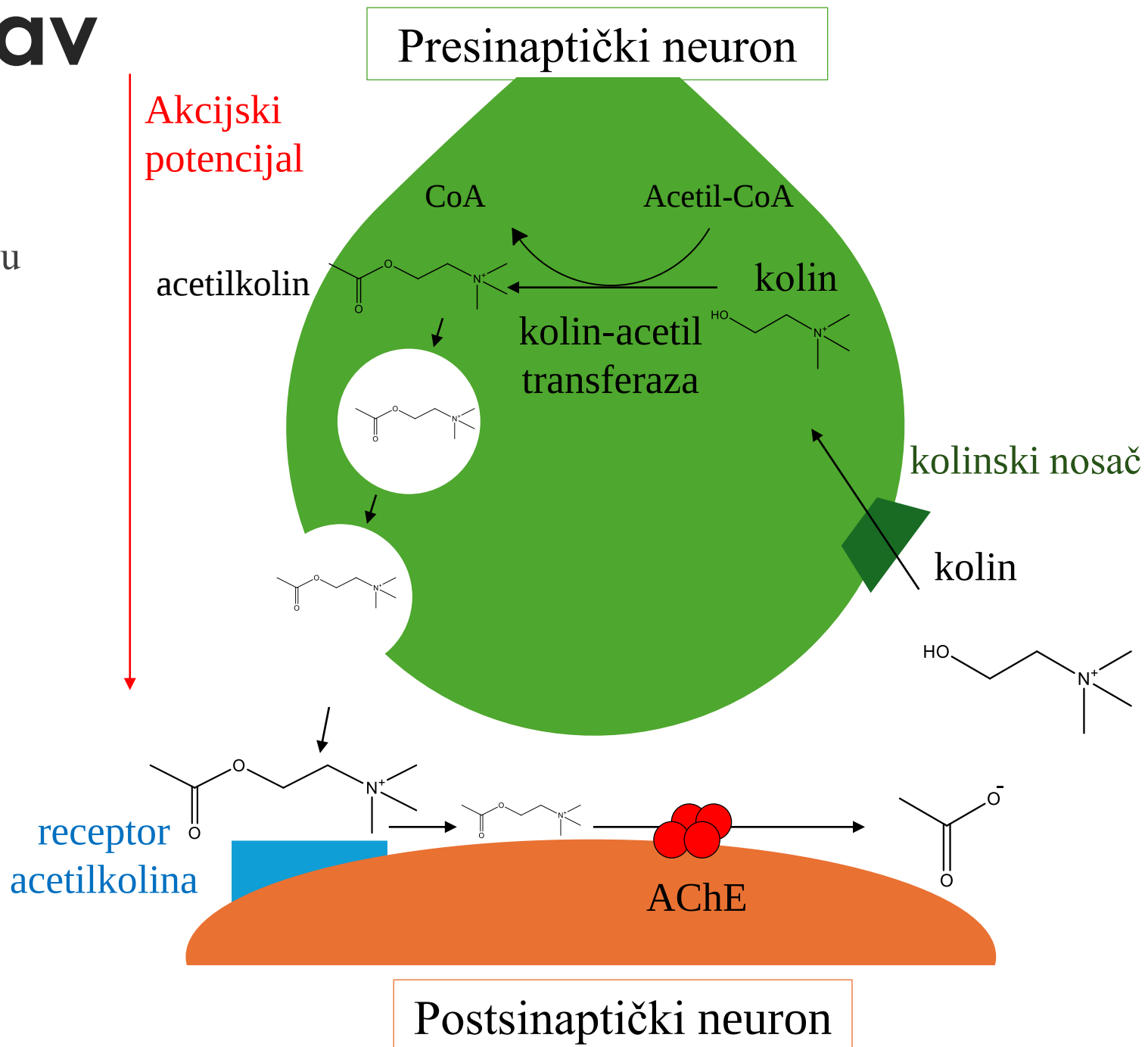
Kolinergički sustav

3

- temelji na oslobađanju i vezanju neurotransmitera **acetilkolina**

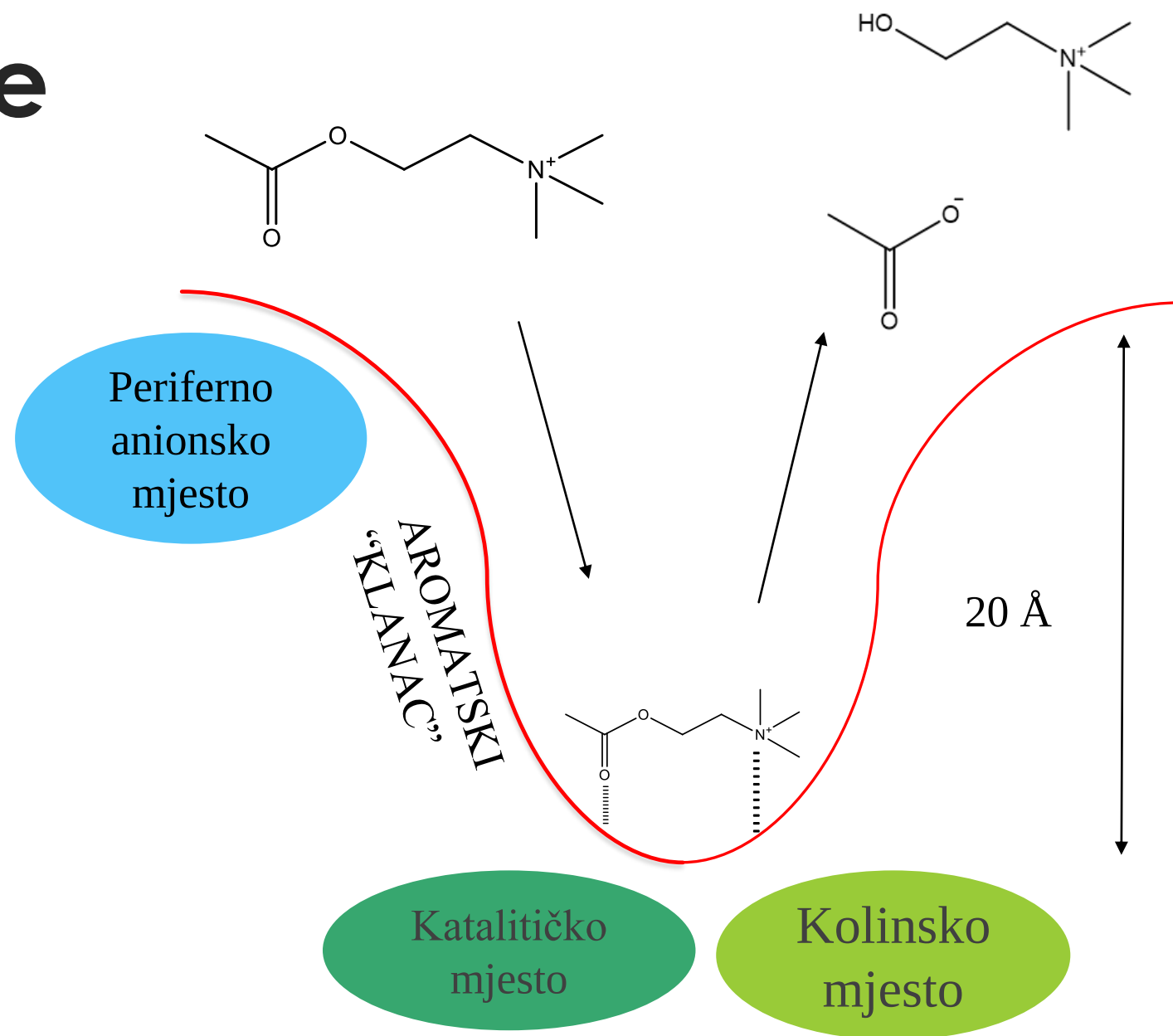
Regulira brojne fiziološke funkcije: pamćenje, učenje, pažnja, regulacija ciklusa spavanja...

Kolinesteraze

- Acetilkolinesteraza (AChE; E.C. 3.1.1.7)
- Butirilkolinesteraza (BChE; E.C. 3.1.1.8)

➤ Aktivno mjesto AChE →

Mehanizam djelovanja kolinesteraza

- ▶ Aktivno mjesto duboko je 20 Å i sastoji se od četiri domene:

1. katalitičko mjesto

- ▶ katalitička trijada s oksianionskom šuplinom

2. kolinsko mjesto

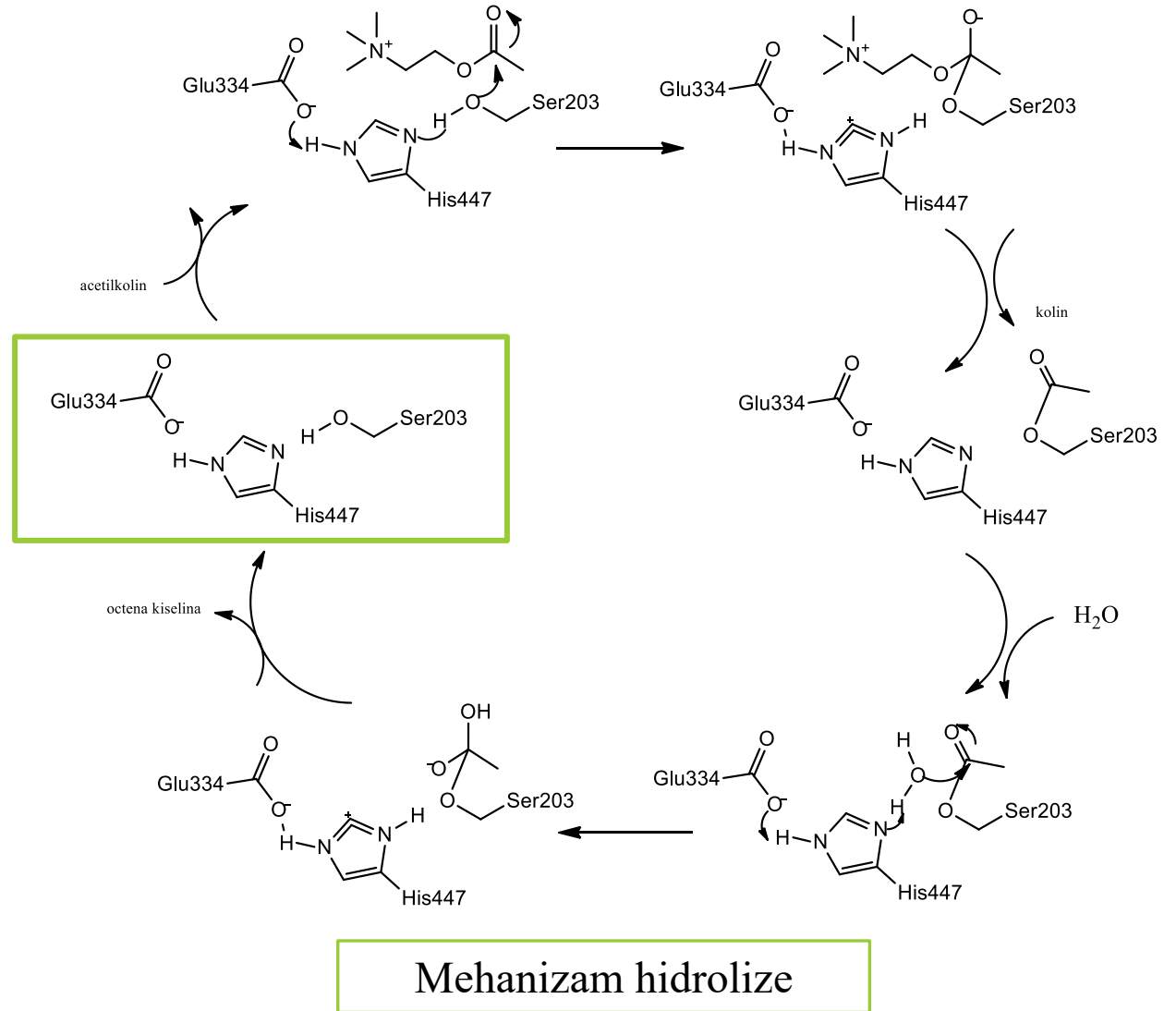
- ▶ stabilizacija pozitivno nabijenoga kvaternog dijela kolinskih supstrata

3. acilni džep

- ▶ odgovoran za smještaj acilnog dijela supstrata

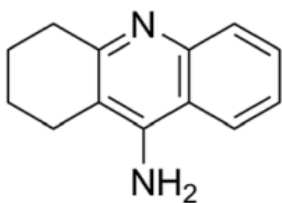
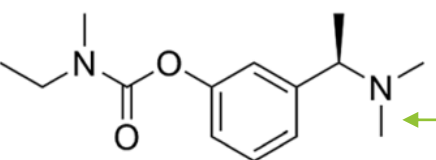
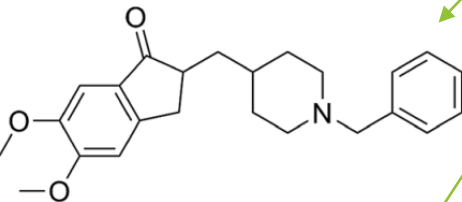
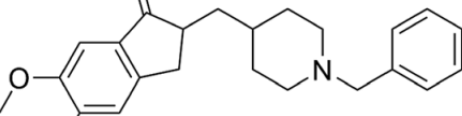
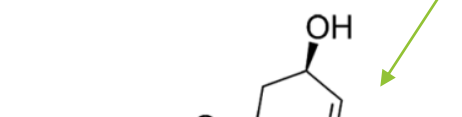
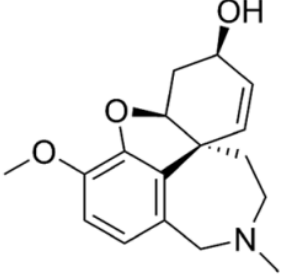
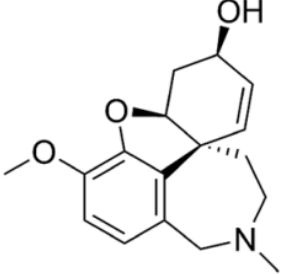
4. periferno mjesto

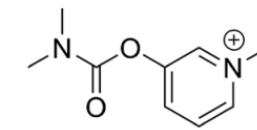
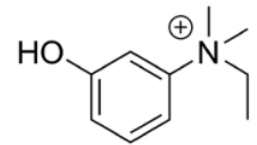
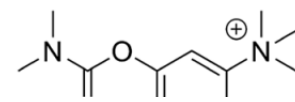
- ▶ smješteno na rubu ždrijela

Trenutno korišteni AChE inhibitori

➤ Tablica 1. IC_{50} vrijednosti izračunate za odobrene inhibitore kolinesteraze u reakciji inhibicije hAChE i hBChE.

	Lijek	$IC_{50} / \mu\text{mol dm}^{-3}$ hAChE	$IC_{50} / \mu\text{mol dm}^{-3}$ hBChE	Vrsta inhibicije	bolest
	Takrin	0,5	0,02	nekompetitivna	AD
	Rivastigmin	4,15	0,037	pseudo- ireverzibilna	AD
	Donepezil	0,022	4,15	nekompetitivna	AD
	Galantamin	0,8	73	kompetitivna	AD
	Edrofonij	5,17	1370	reverzibilna	MG
	Neostigmin	0,1	0,8	pseudo- ireverzibilna	MG
	Piridostigmin	40	16 000	pseudo- ireverzibilna	MG

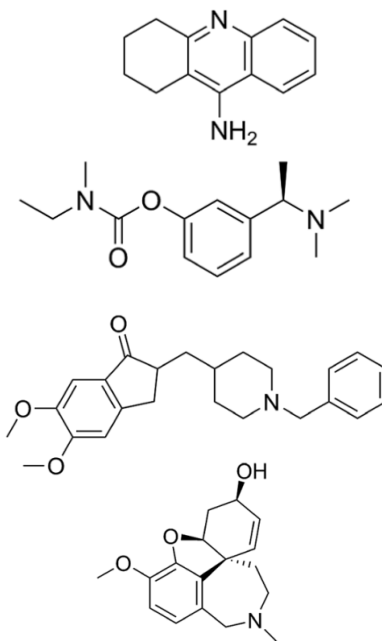

Poremećaji kolinergičkog sustava i povezane bolesti

Alzheimerova bolest

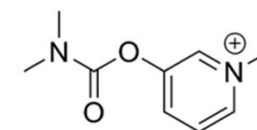
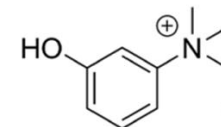
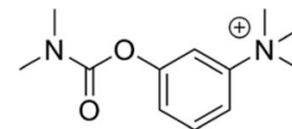
- Opis: Inhibitori kolinesteraze povećavaju koncentraciju acetilkolina u mozgu
- Lijekovi: Takrin, Rivastigmin, Dopenzil, Galantamin

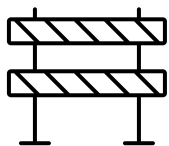
Miastenija gravis

- Opis: jačanje mišićne funkcije produženjem signala
- Lijekovi: Edrofonij, Neostigmin, Piridostigmin

Izazovi pri otkrivanju lijeka

1. Krvno-moždana barijera

- barijera koja pogoduje transportu **lipofilnih spojeva**, a predstavlja prepreku **nabijenim molekulama**
- Većina klinički odobrenih inhibitora kolinesteraze dovoljno je lipofilna da prođe krvno-moždanu barijeru te ima učinak na mozak
- **Polarniji inhibitori kolinesteraze koji sadrže kvaterni dušik ne mogu ju prijeći- selektivno ciljanje perifernog živčanog sustava kod liječenja MG**

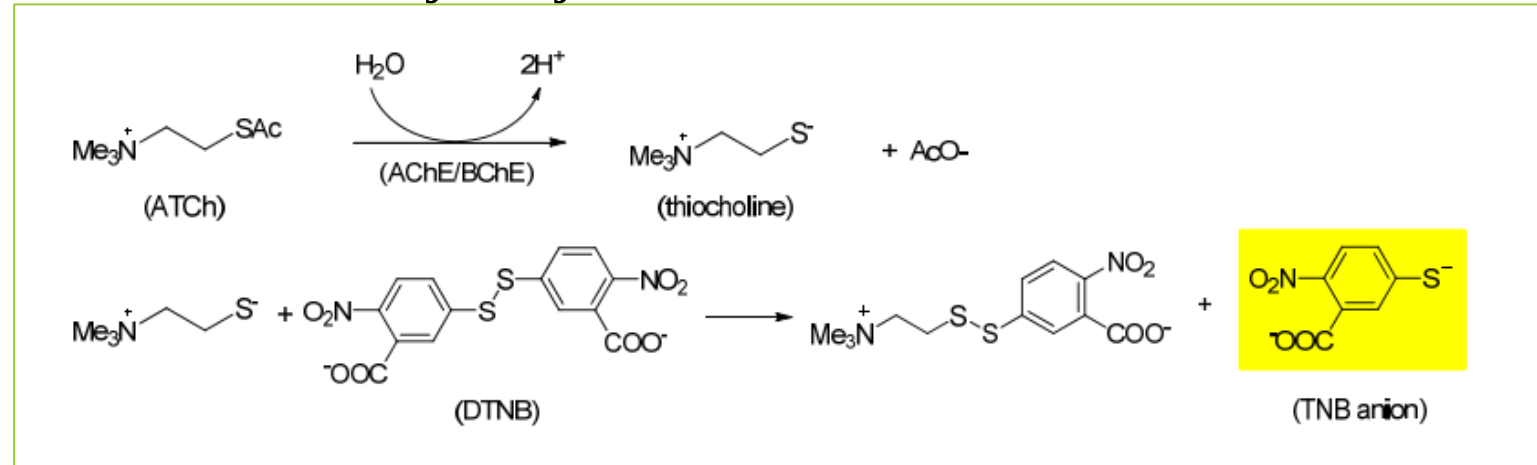
2. Toksičnost i nuspojave

- kratko vrijeme poluraspada
- mučnina, povraćanje, drhtanje i oštećenje jetre
- transdermalni flasteri (rivastigmin)
- Istražuju se tehnologije inkapsulacije/kompleksiranja

In vitro test

9

- Ellman i suradnici su 1961. godine razvili pouzdanu i praktično lako primjenjivu kolorimetrijsku metodu za mjerenje aktivnosti kolinesteraze

- Inhibitorna aktivnost:

- IC₅₀ vrijednost
- omjer inhibicije (%) pri određenoj koncentraciji

- Spojevi koji pokazuju vrijednosti

• IC ₅₀ ispod 10 μM	→	"moćni" inhibitori
• IC ₅₀ u rasponu od 10 do 100 μM	→	"umjereni" inhibitori
• IC ₅₀ većim od 100 μM	→	"slabi" inhibitori

24,522
Citations

Potraga za prirodnim spojevima kao inhibitorima kolinesteraza „Blago iz morskih dubina”

iz
mikroorganizama

iz algi

iz spužvi

iz
mekušaca

iz morskih
mahovina

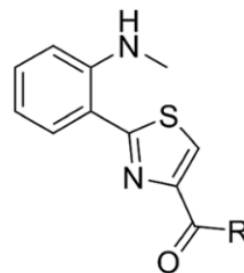
iz
bodljikaša

Inhibitori kolinesteraze iz mikroorganizama

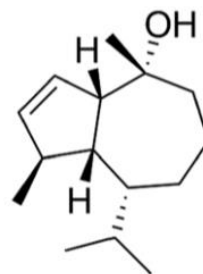
- Izolirano iz bakterija roda *Streptomyces* (otok Jaebu u Južnoj Koreji)
- 2-feniltiazoli anitiaktini (**1–3**)
- sličnu inhibitornu aktivnost AChE ($IC_{50} = 63, 53$ i $68 \mu M$ za **1–3**)

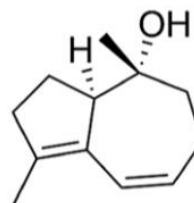
R = OMe, **1**
 R = NH₂, **2**
 R = OH, **3**

- Izolirano iz bakterija roda *Streptomyces* (sediment obale otoka Hainan u Kini)
- streptazolin A i B (**4 i 5**)
- Spoj **4** - umjerena inhibitornu aktivnost AChE ($IC_{50} = 50,6 \mu M$)
- Spoj **5** - neaktivan

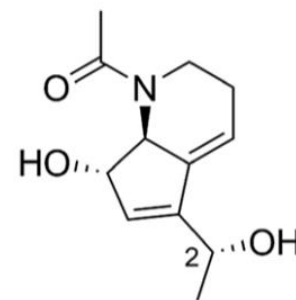
- Izolirano iz bakterija roda *Streptomyces* (izoliranog iz kamenitog koralja *Diploria strigosa* u Južnom Kineskom moru)
- seskviterpeni **6 i 7**
- omjeri inhibicije **6** (82,90%), **7** (80,17%), usporedivo s takrinom (89,72%)

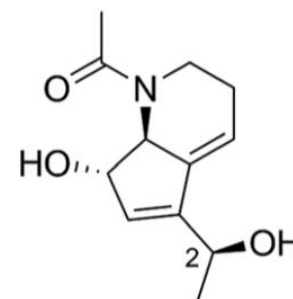
6

7

4

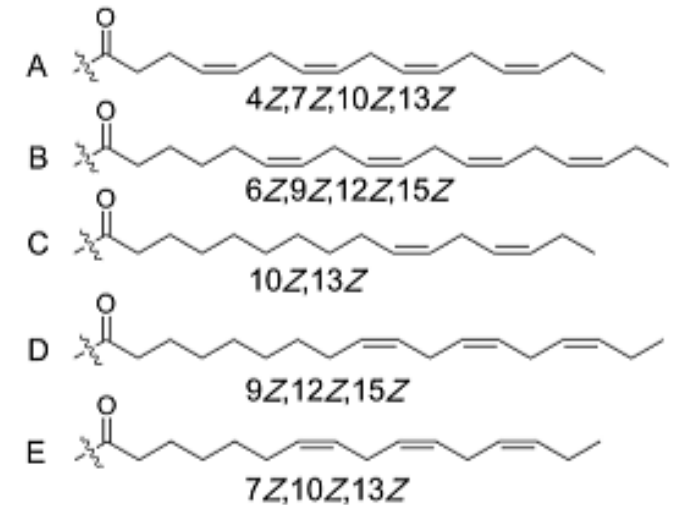
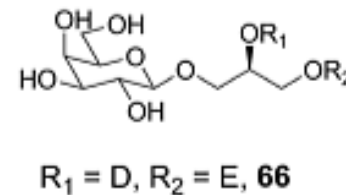
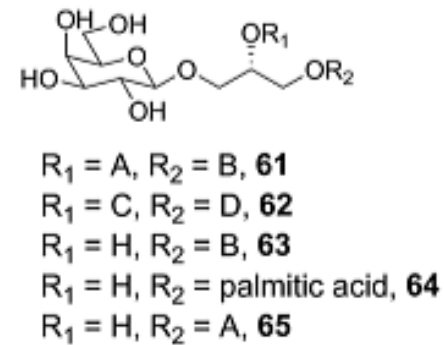

5

Inhibitori kolinesteraze iz algi

- Spojevi izolirani iz zelene alge *Capsosiphon fulvescens* (Korejska obala)
- Izolirano 6 glikolipida (**61–66**)
- Spojevi s dva lipidna lanca pokazali bolju inhibiciju AChE, od spojeva s jednim lipidnim lancem.

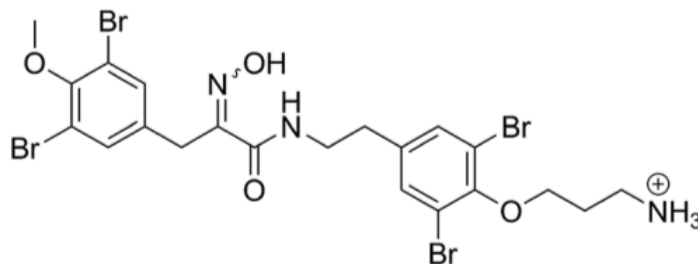
61, 62, 66 ($IC_{50} = 53,13, 51,38, 50,90 \mu M$)

63–65 ($IC_{50} = 82,54, 82,83, 79,34 \mu M$)

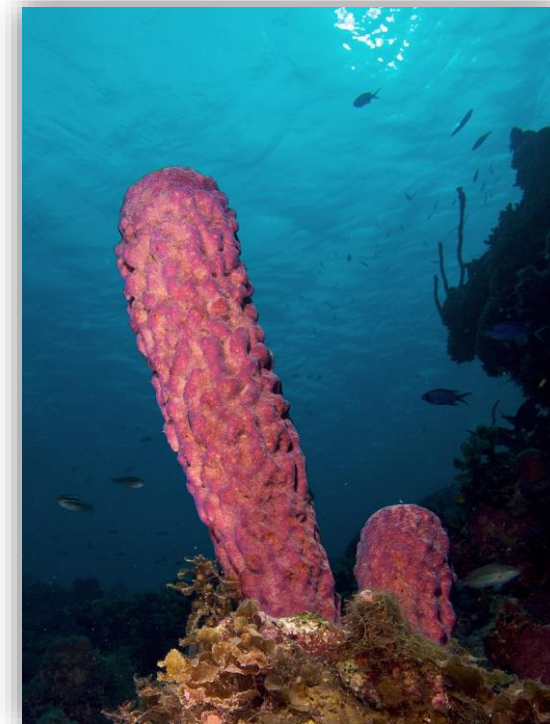
Inhibitori kolinesteraze iz spužvi

- Spužve sadrže veliki broj mikroorganizama (simbiotske i oportunističke vrste)
 - Izvor gotovo polovice svih poznatih morskih prirodnih spojeva
 - Velik broj inhibitora kolinesteraze (halogenirani)

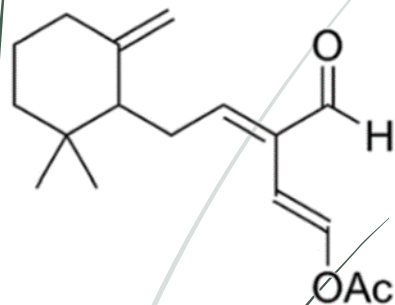

- Aplyzamin-4
 - Reprezentativni primjer
 - Izoliran iz morske spužve iz Crnog mora (*Verongidae*)
- inhibicija AChE (kukci, beskralježnjaci) $K_i = 2 \mu\text{M}$ $\xrightarrow{\text{bazna obrada}}$ $K_i = 22 \mu\text{M}$
- inhibicija eeAChE (kralježnjaci) $K_i = 16 \mu\text{M}$

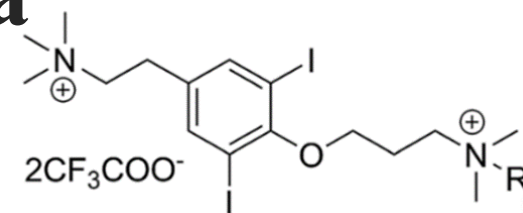

Inhibitori kolinesteraze iz mekušaca

- Spoj onchidal
- izoliran iz morskog puža *Onchidella binneyi* (obalna područjima Pacifika, Kalifornija)
- ireverzibilna inhibicija AChE

R = Me, **174**
R = H, **175**

- Turbotoksin A i B
- izoliran iz morskog puža *Turbo marmoratus*
- Oba spoja su derivati diiodotiramina
- akutna toksičnost (vrijednosti LD₉₉ od 1,0 odnosno 4,0 mg kg⁻¹, model miša)
- Turbotoksin A **174** (IC₅₀ = 28 μM)
- početne neurofarmakološke studije sugeriraju da **174** ne ometa periferni živčani sustav

C. Ireland, D. J. Faulkner, *Bioorg. Chem.* **7** (1978) 125–131.

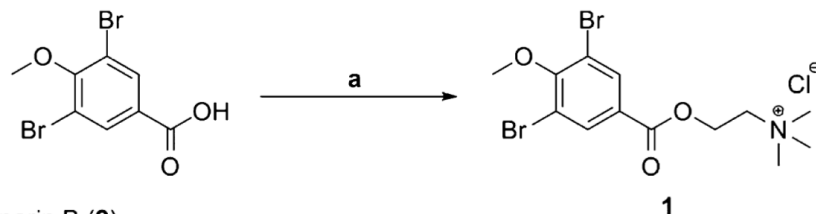
H. Kigoshi, K. Kanematsu, K. Yokota, D. Uemura, *Tetrahedron* **56** (2000) 9063–9070.

https://inpn.mnhn.fr/espece/cd_nom/162922/tab/fiche

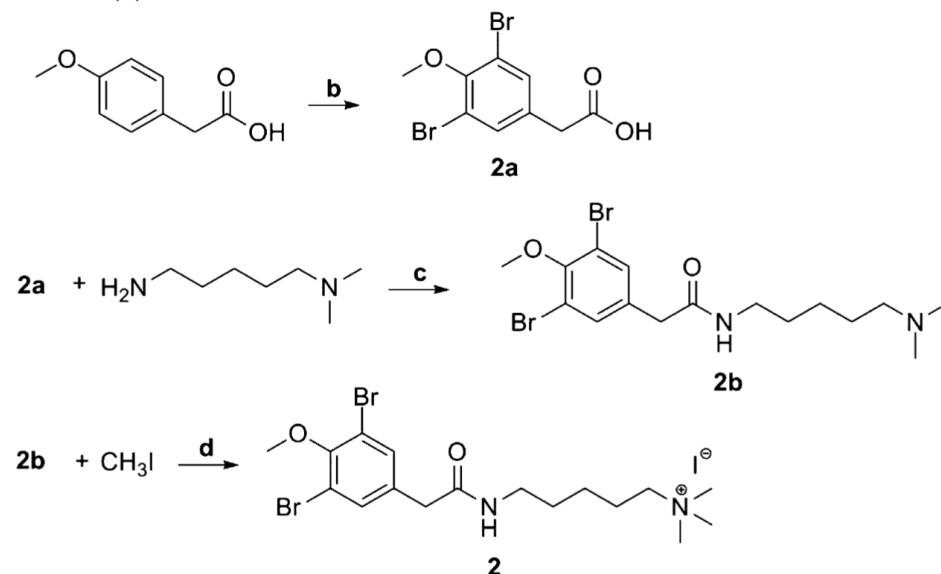
https://www.weimarnaturalien.de/shop/images/product_images/original_images/4119-1-turbo-marmoratus-conchylien-schnecken.jpg

Inhibitori kolinesteraze iz plaštenjaka

Pulmonarin A (1)

Pulmonarin B (2)

^aReagents, conditions, isolated yield: (a) Choline chloride, DMAP, DCC, CH₂Cl₂, rt, 6 days, 4% (HPLC yield); (b) Br₂/FeBr₃,²⁴ CHCl₃, rt, 48h, 21%; (c) HBTU, DIPEA, DMF, rt, 16 h, 57%; (d) K₂CO₃, CH₂Cl₂; 16 h, 13% (HPLC yield).

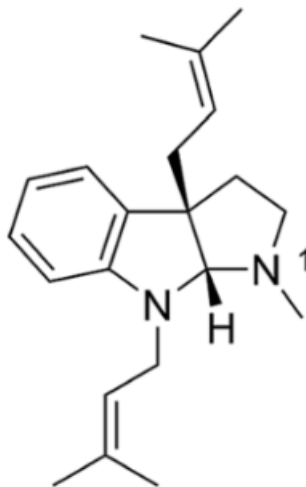
- Pulmonarin A i B
- izolirani iz *Synoicum pulmonaria* (Norveška).
- akutna toksičnost
- prikazana je totalna sinteza

DCC – dicikloheksilkarbodiimin
HBTU – 1,1,3,3-tetrametiluronijev heksafluoro-fosfat

Inhibitori kolinesteraze iz morskih mahovina

► Debromoflustramin B

- Izoliran iz mahovnjaka *Flustra foliacea*
- struktura sadrži pirolidindolinsku jezgru na koju su vezane dvije prenilne skupine
- Prirodni (-) ($IC_{50} = 1,37 \mu M$)
- (+)-enantiomer bio neaktivan

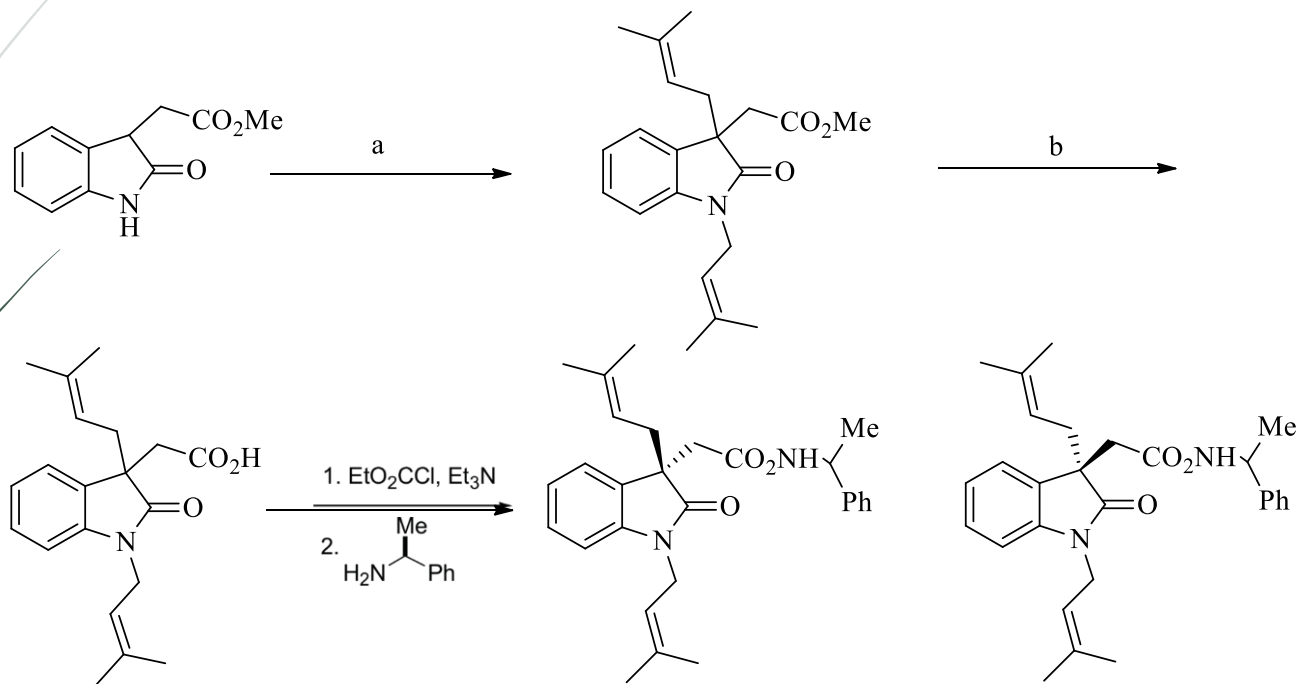
E. Rivera-Becerril, P. Joseph-Nathan, V. c. M. P´erez-Alvarez, M. S. Morales-R´ios, *J. Med. Chem.* **51** (2008) 5271–5284.

Q. S. Yu, X. F. Pei, H. W. Holloway, N. H. Greig, A. Brossi, *J. Med. Chem.* **40** (1997) 2895–2901.

<https://www.marlin.ac.uk/species/detail/1609>

Inhibitori kolinesteraze iz morskih mahovina

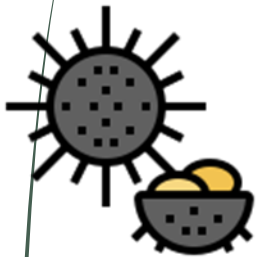
- Debromoflustramin B
- sinteza pojedinačnih enantiomera

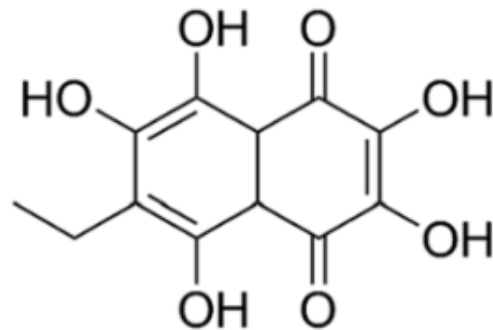
a = 15% aq NaOH/CH₂Cl₂, TBAHS (tetrabutylamonijev hidrogensulfat), prenil-bromid, 5 °C, 5 h

b = 15% aq NaOH/MeOH, 40–50 °C, 1,5 h;

Inhibitori kolinesteraze iz bodljikaša

➤ Ehinokrom A

- polihidroksilirani naftokinonski pigment tamnocrvene boje
- izoliran iz morskog ježinca *Scaphechinus mirabilis*
- umjerena inhibitorna aktivnost AChE ($IC_{50} = 16,4 \mu M$)

S. R. Lee, J. R. D. Pronto, B.-E. Sarankhuu, K. S. Ko, B. D. Rhee, N. Kim, N. P. Mishchenko, S. A. Fedoreyev, V. A. Stonik, J. Han, *Mar. Drugs* **12** (2014) 3560–3573.

<https://www.inaturalist.org/taxa/425095-Scaphechinus-mirabilis>

Zaključak

- Svjetski oceani i mora zastrašujuća su okruženja za farmakognostička istraživanja zbog svoje prostranosti i ogromne biološke raznolikosti.
- U ovom pregledu istaknuti neki od inhibitora kolinesteraze koji su izolirani iz morskog okoliša.
- Neke od klasa spojeva predstavljenih u trenutnom pregledu sadrže spojeve s inhibitornim aktivnostima usporedivim i superiornijim od trenutno odobrenih inhibitora kolinesteraze i mogu predstavljati strukturno raznolike, inspirativne skelete za sljedeću generaciju inhibitora kolinesteraze.

Hvala na pozornosti!